

לחזור ולמצוא את האנושי-המשותף? או שזוהי פנייה אל ה"רחם", אל ה"רחמים" – אל האם המגוננת? "הַכְּנִי־סִינִי תַחַת כְּנָפֶיךָ וְהִי לִי אִם וְאַחֲזֵת" מבקש המשורר היתום חיים נחמן ביאליק בשירו משנת 1905.

"אוצר סמוי של פנאי", כך מכנה המשוררת הירושלמית זלדה את הַקּוּם הנשי:

הִיא לָנוּ אוֹצֵר סְמוּי שֶׁל פְּנָאֵי
עֵדִין כְּאוֹר הַבֶּקֶר,
פְּנָאֵי שֶׁל סְפוּרִים, דְּמַעוֹת, נְשִׁיקוֹת
וְחִגִּים.
פְּנָאֵי שֶׁל אִמָּא, פְּנָאֵי שֶׁל סַבְתָּא, וְהַדּוֹדוֹת
יוֹשְׁבוֹת בְּנַחַת בְּסִיָּה
שֶׁל זֵיו,
שְׁטוֹת אֵט-אֵט
בְּדוּגִית הַשְּׁלוֹם
עַם הַיָּרֵחַ וְעַם הַמְּזֻלוֹת

המושגים "בית" ו"אמא" כמו הותכו זה בזה במהלך ההיסטוריה והתרבות האנושית והם מייצגים את הסדר התקין. ראו בתערוכה את עבודותיה של האמנית ביאנקה אשל גרשוני המדמה עצמה פעמים רבות לצב הנושא על גבו את ביתו. לעתים היא הופכת אותו על גבו ונכנסת לתוך קרביו/קרביה הכואבים. היום אנחנו, נשים וגברים, נוטות ונוטים להמיס ולהתיר קשר גורדי זה ולהעמידו לבדיקה מחודשת.

הבית הוא מקום ומרחב אינטימי שבו מתקיים מתח רב בין חזית הכניסה והמרפסת (כמשל), אותן רואים השכנים, לחדר המיטות. ליצור משם זה כמו לגעת בממלכת הסוד. המשוררת והמתרגמת יעל גלוברמן כותבת בשירה "דור שני":

1.

הָאִישׁ שֶׁכִּמְעַט לֹא הָיָה יוֹשֵׁב לְשִׁלְחוֹן.
הָאִשָּׁה שֶׁבְּקִשִּׁי הִגִּיעָה מְגִישָׁה לוֹ עֵגֶת שְׂזִיפִים.
זֶה הַבַּיִת שְׁלִי: טוֹב פֹּה. בְּטוֹחַ.
אִמָּא נִשְׁעָנֶת עַל אֲבָא. אֲבָא נִשְׁעֵן עַל צַל.
בְּלִילָה הֵם פּוֹסְעִים לְחֻדְרֵי עַל קִצּוֹת אֲצַבְעוֹת
בְּתַלְבֻּשֵׁת כְּוָרְנִים, מוֹשְׁחִים אֶת רַקוֹתַי בְּשַׁעוּה.
אֲנַחְנוּ מְשַׁפְּחָה מְאֹד חֲמָה.
הַרְצָפָה בּוֹעֶרֶת מִתַּחַת לְרַגְלִים.

אֲנַחְנוּ מְאֲמִינִים בְּקִירוֹת. פְּחוֹת מְאֲמִינִים בְּגֵג.
צְרִיךְ לְבָנוֹת אוֹתוֹ כֹּל בְּקָר מְחֻדָּשׁ. אֲנַחְנוּ בּוֹנִים.
בְּאֲרוֹן הַתְּרוּפוֹת יֵשׁ תַּחֲמִשֶׁת וּבְבִנְק שְׁחַד לְשׁוֹמֵר
שְׁמַעְבִּיר אוֹתָנוּ, לִילָה-לִילָה, אֶת הַגְּבוּל.
שְׁתִּיקָה הִיא הַגֶּפֶר שְׁסוֹתֶם אֶת הַפְּרָצוֹת, אוֹטֶם אֶת הַרְצָפָה.
אֲנִי שׁוֹמֵעַת מְשֵׁהוּ עֵמֶק נוֹהֵם:
יֵם קִיָּם מִתַּחַת לִיסוּדוֹת הַבַּיִת.

.2

הַבַּיִת הַזֶּה מְלֵא אֲהָבָה. אֲבָא חֲזֵק וְאֲמֵא יָפָה.
גְּרִשׁוֹן הִנֵּה יָכוֹל לְכַתֵּב עָלֵינוּ שִׁיר עֶרֶשׁ.
מָה יַעֲזֹר הַצֶּעַר הַזֶּה
לְאֵן לְהוֹלִיךְ אֶת הַצֶּעַר הַזֶּה
אֵיפֹה אוֹשִׁיב אוֹתוֹ כְּשִׁיגִיעַ
מָה אֲתֵן לוֹ לֶאֱכֹל

המשוררת אפרת מישורי כותבת בספרה **Thinkerbell** (שיבוש מכוון של Tinkerbell)
סיפור בהמשכים של משוררת בהפסקות

(קטע 18)

מְלָה הִיא גְּבֻעָה שֶׁל קוֹל
מְלָה הִיא שֵׁם שֶׁל עֲצָמָה
מְלָה מְנַסַּחַת מְחֻדָּשׁ
מְצַבִּים שֶׁל בְּרִיאוֹת מְדַמָּה

ועוד היא כותבת : (קטע 58)

וְעֵדִין אֵינְנִי יוֹדַעַת
מָה לְסַפֵּר לְבָנִי:
שְׁאֲנִי אֲמוֹ
אוֹ שְׁאֲנִי
אֲנִי

החזרה ל"בית אמא" היא בראש וראשונה רצון להאיר מקום שאותו אנחנו נוטים בדרך כלל לקבל כמובן מאליו, ואולי היא משקפת רצון, ברוח הימים האלה, "לחזור ולחשב מסלול מחדש", לחזור אל בסיס החיים, אל "דע מאין באת ולאן אתה הולך".

ובהקשר להערתי שהחיים הם "מקרה פרטי" - האמא הפרטית שלי נולדה בשם נָלָה לבית פירסט בעיר זאגרב שביוגוסלביה. בהיותה בת 14 ברחה עם המשפחה מאימת הנאצים וגלתה במשך שנתיים בחופי איטליה. בעלותה לארץ החליפו את שמה מנָלָה ליהודית. היו לה שמונה הריונות שמתוכם נשארנו ארבעה ילדים – שלוש בנות ובן. על ימי הפליטות שלה לא דיברה ובטלפונים הקצרים שהיו בינינו הייתה אומרת שהיא שולחת לי "אנרגיה חיובית". בימי השבעה למותה כתבתי:

נְגַמְרָה לִי הַמְלָה

אִמָּא

לְמִי אֶקְרָא !?

הִקּוּ נִמְתַּח בֵּין הַטְּבוּר לְדַבוּר

רְחֵם-הַזְּכָרוֹן יַעֲטֶפְנִי

בְּאַהֲבָה

אני שמחה להשתתף בתערוכה רב-דורית ורב-קולית זו כי אני מאמינה שתרבות היא מפגש, היא דיאלוג. תרבות היא הזדמנות ליצירת תהליכים של מסירה בתנאי קשב וכבוד הדדי. אלו הם התנאים הנדרשים להתפתחות של ערכים משותפים בתנועות ובמשברי הזמן. תבורכו כולכם העושים כאן במלאכה – "פועלי התרבות" – בגלריה העירונית של עפולה. ויבורכו האמניות והאמנים המשתתפים בתערוכה, הפותחים לפניכם את קשר הטבור שלהם.